

ZİRYAB; BİR DÂHİNİN OLAĞANÜSTÜ HİKAYESİ

Muhsin KIZILKAYA, 19 Kasım 2025

<https://www.haberturk.com/ozel-icerikler/muhsin-kizilkaya-2291/3638280-ziryab-bir-dhinin-olaganustu-hikayesi>

Kalubeladan beri arkadaşım Mustafa Erdoğan aradı. “Anadolu Ateşi”nden bir öğrencisi “Flamenko müziğine seslerle zenginleştirilmiş icra kolaylığı sağlayacak” yeni bir müzik aleti yapmış. “Biz bu alete ‘Ziryab’ adını verdik, sence de yakışmaz mı?” dedi neşeyle.

“Ziryab” adını duyunca Mustafa’nın daha sonra anlattıklarını dinlemedim bile. Ben çoktan önce Musul’a, oradan Bağdat’a, oradan Mağrip’e, oradan da Kordoba’ya gitmiştim bile.

Geçen sene müzisyen arkadaşım Sebahattin Xoce’yle birlikte, TRT’nin Kürtçe kanalı “TRT Kurdî”ye “Şahkarên Stranan” adıyla birkaç sezon süren, Kürt müziğinin sultanlarını tanıtan bir program hazırlamıştık. O programa çalışırken karşılaştım ben “Ziryab” adıyla. Birazcık deşince bir dâhiyle karşılaştığımı fark ettim, programın bir bölümünü ona ayırdık Flamenko parçalar eşliğinde.

Ziryab

Bu yüzden hakkında az buçuk malumatım vardı ama madem artık memleketimizde “Ziryab” diye bir müzik aleti var, o halde bu alete adını veren “Ziryab” denilen Müslüman şairi, müzisyeni, astronomu, icracıyı, gastronomu, yaşama sanatı rehberini, tarihin ilk moda ikonunu etraflıca tanımanın tam zamanı.

Aslında Ziryab, doğudan çok batıyı etkilemiş bir sanatkârdır. Doğudan gitmiş batıya. Batıdan bir şeyleri almaya değil, oraya bir şeyleri götürmeye gitmiş ilk başlarda niyeti bu olmasa da. Götürdüklerinin yanında bir o kadar da orada icat ettikleri var. Giderken de beraberinde öyle bir akıl, öyle bir feraset, öyle bir yaratıcılık götürmüş ki aradan bin iki

yüz yüz yıl geçtiği halde hâlâ İspanya ve birçok Avrupa şehrinde hâlâ “ikon”, hâlâ onun yarattığı “yaşama alışkanlıkları” anlamında kültür ilk günkü gibi taze ve canlı...

Ama o her şeyden önce dâhi bir müzisyen. Sadece üreten, çalıp söyleyen bir müzisyen değil, aynı zamanda bir müzik zanaatkarı da. Alet icat etmiş, yoktan mektep kurmuş, gelenek oluşturmuş. **Yarattığı yepyeni bir estetikle doğu ile batıyı birbirine yaklaştırmış. Köprü olmuş, iki yön, iki kültür, iki farklı anlayış arasında geçişleri kolaylaştırmış. Batıda doğunun dostluk elçisi olmuş.**

Aslında oraya gittiğinde Batı, bıçak işlemez koyu karanlık bir çağ yaşıyordu. Ziryap, İslam medeniyetinden, muazzam Hint kültürü ve görkemli Yunan geleneğinden damıtarak olgunlaştırdığı felsefe olsun, astronomi olsun, tıp olsun, edebiyat olsun, musiki olsun her alandaki fikirlerinin tümünü Endülüs’e götürerek, o karanlığı aydınlatmış. **Avrupa’da erken Rönesans hareketini o başlatmış.**

İbn Haldun onun için der ki; **“Ziryab’ın etkisi ve gücü okyanusun dev dalgaları gibi tüm İspanya ve Kuzey Afrika’yı silip süpürdü, geriye ölümsüz bir miras bıraktı.”**

Eğer bugün kuşkonmaz denilen bir bitki birçok sofranın en kıymetlisiyse, dünyanın hemen hemen her yerinde “büyük insanlık” yemeğe çorbayla başlayıp tatlıyla bitiriyorsa, sabah kalkarken ve gece yatarken hemen hemen herkes dişlerini iki kez fırçalıyorsa, her gün duş alıyorsa, tere karşı deodorant, saçlarını yıkarken şampuan kullanıyorsa bunların tümünü Ziryab’a borçludur.

Peki, kimdir bu Ziryab?

İbn Haldun’a göre, Ziryab’ın asıl adı Ebu el Hasan Ali bin Nafi’dir. 789 yılında Musul’un bir köyünde, Kürt bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş. Bu, İbn Haldun’un iddiası ama birçok alim ve tarihçi kökeni hakkında farklı farklı iddialar öne sürüyorlar. **Bazı Arap tarihçiler onun azat edilmiş bir köle olduğunu söylerken İranlılar onun Fars olduğunu söyler. Doğulu tarihçiler, Ziryab’ın Afrika’dan getirtilmiş bir siyahi köle mi, İranlı mı, yoksa Kürt mü olduğu konusunu tartışırlarken Batılı tarihçilerin büyük bir kısmı (doğudan İbn Haldun da onlarla aynı fikirde) onun Kürt olduğunu söylerler.** Ünlü oryantalist Sigrid Hunke, ondan **“genç bir Kürt”** diye bahseder.

Büyük Fars alimi Ebu Musa Cabir bin Hayyan’a göre Ali bin Nafi, **koyu esmer teni, billur sesi ve ele avuca sığmaz sempatikliği nedeniyle ve güzel sesiyle, ötüşü muhteşem bir kuşa benzediği için ona “Ziryab” lakabının takıldığını söyler.** “Ziryab” Farsça bir kelimedir ve **“altın suyu”** anlamına gelir, kelimenin aslı **“zerab”**tır.

Daha çok Tolstoy’a mal edilen, ama onun söyleyip söylemediği muğlak olan bir söz vardır, der ki, **“Tüm muhteşem hikâyeler ya bir yolculukla ya da şehre bir yabancı gelmesiyle başlar.”**

Ziryab’ın hikayesinde ikisi de var. Hem yolculuk var hem de şehre gelen bir yabancısıdır o. Yolculuk, Musul’a yakın, ahalisinin tamamı Kürt olan bir köyde başlar; Hîre, Kufe, Rakka, Bağdat, Belh, Şam, İskenderiye, Tunus, Fes, Taifa duraklarından sonra İspanya’nın Kordoba şehrinde son bulur. Yolcu, Kordoba’ya girer girmez de çoktan başlamış olan **“büyük hikaye”** de ete kemiğe bürünür.

Ziryab’ın Kordoba’ya seyahati meraklı bir seyyahın yolculuğu değildir. O bir sürgündü. Farklı şehirleri görmek, oradaki kültürü tanımak, yeniliklerle karşılaşmak onu hayata bağlayan şeydi ama şehirlerin içinde tutkuyla bağlı olduğu tek şehir, **“benim şehrim”** dediği Bağdat’tı. **Şehirden çıkıp yüzünü gurbete, sırtını feleğe döndüğünde Bağdat hep arkasından geldi.** Ama neylesin ki hocası ona **“yok olmakla sürgün arasında bir tercih yap”** dediğinde, mecburi sürgünü seçti. Hocası, kendi hemşerisi İshaqê Mûsilî (Musullu İshak)’ydi. Büyük bir musikişinastı. Çok küçük yaşlarda görmüştü Ziryab’daki cevheri, elinden tutmuştu. Ziryab da çok küçük yaşlarda ispatladı hünerini, İshak’ın en iyi talebesi oldu. **İshak, babası İbrahim ve talebesi Ziryab, o dönemde Arap müziğinin üç saç ayağı olarak kabul edilen en önemli sanatkârlarıydı.**

Ziryab Bağdat’ta Halife Harun-u Reşit’in huzuruna çıktığında o artık kendi udunu kendisi yapmış bir ustaydı. Muazzam bir gırtlak vardı onda; şimdilerde bile Musul’u da içine alan Kürt müziğinde **“Bahdinan ve Botan gırtlak”** denilen, günümüzde en çok Hakkari’nin Irak sınırındaki Pinyanişî ve Cizre dengbêjleri arasında yaşayan, söz ağırlıklı, enstrümentsiz, geçişlerine dinleyicilerin **“eyhok”**larla katılıp icracıya soluk aldırıldığı müzik (özellikle **“heyranok”** formu) tek başına yeterli değildi. O muhteşem vokal güzelliği bir aletle tamamlamak lazımdı, bu yüzden Ziryab küçük bir atölye kurdu, kendi udunu kendisi yapmaya kalkıştı. Yaptı da. Çocukluğunun geçtiği yerlerde hayvan bağırsaklarından çeşitli yemekler yapılıyor, kurutulup başka amaçlarla da kullanılıyor. İpe dizilmiş bağırsakları görünce bir yerde aklına bir fikir geldi, onları uzun şeritler halinde kesti, kurumalarını farkı bir muameleyle önledi, elde ettiği ipleri iki mengene arasına sıkıştırarak gerginleştirdi, böylece bir süre sonra muhteşem ses veren teller elde etti. Ona göre udun teknesi için de en iyi ağaç, oralarda bolca bulunan cevizdi. Ne kadar derin oyulsa ses o kadar derinden gelecekti. Udun göğsünü ladinle kapattı. Kol kalınlığını yirmi santim olarak hesapladı. Koyun bağırsağından yaptığı telleri taktı, ahşap mızrabı eline aldı, ama yine de eksik bir şeyler vardı. İsteddiği akustik kalite kulağına gelmiyordu, ahşap mızrap tutukluk yapıyordu. Suç mızraptaydı, çok düşündü, değişik yollara

başvurdu, en sonunda bir gün karşılaştığı ölü bir kartalın tırnağına takıldı gözü, galiba aradığı buydu! Tırnağı söktü, zeytinyağında bekletti, sertliğini yumuşattı. Aradığını bulmuştu, bundan böyle dört telli yeni udu ve mızrabıyla sıra gecelerinin, eğlence meclislerinin tek hâkimi oldu.

Abbasi halifesi Harun-u Reşit'in huzuruna işte bu udla çıktı. (Yıllar sonra bu kez Endülüs Emevileri Emiri İkinci Abdurrahman'ın huzuruna çıktığında ise uduna bir beşinci tel takmış, her telini de farkı bir renge boyamıştı. Emir bunun sebebini sorduğunda, "Aristo'ya göre kâinat, toprak, ateş, hava ve su elementlerinden oluşur. Ona göre insan bedeninde de kan, safrâ, sevdâ ve balgam denilen dört sıvı unsur var. Sağlık ve hastalık bu dört sıvının insan bedenindeki dengesine bağlıdır. Udumun beş telli olması ve renklerine gelince... Klasik ud dört tellidir. Ben bu dört telinin her birini Aristo'ya atfen farklı renklere boyadım. Ancak şu ortadaki beşinci teli de ben ekledim. Kırmızıya boyamamın sebebi insan ruhunu temsil etmesidir. Çünkü müzik ruhun gıdasıdır mirim," der.)

Ziryap, Halife Harun-u Reşit'in sarayına gittiğinde Bağdat, "Bin Bir Gece Masalları"ndaki Bağdat'tı. Sapsarı, uzaktan altınla kaplanmış gibi duran saray ve kasırlarıyla süslü bir şehir. Harun-u Reşit tebdili kıyafet ahalinin arasında dolaşüyor, şehir bir huzur ve barış şehridir. Bilim geliyor, sanat almış başını gitmiş. Dünyada kurulan en büyük ikinci kütüphane ve en eski üniversite bu şehirde... Hint felsefesini Ortadoğu ve Yunan felsefesiyle buluşturan Bilgelik Evi hakeza. Bu üç dilden tercümeler burada yapılıyor, Aristo burada yapılan tercümeler sayesinde Endülüs üzerinde Avrupalılarla tanışacak. **Musikişinas bir halifedir Harun-u Reşit. Sohbet meclislerini bir düzene koymuş, sazende ve hanendeleri derecelerine göre sınıflandırmıştı. Şarkıları genelde perde arkasında dinler. Sanatkarları himaye eder, büyük bahşişlerle ödüllendirir, kendisi de şiir yazardı.**

Günün birinde Halife, sarayın baş müzisyeni Musullu İshak'a, **"Bugün ruhumda bir sıkıntı var, bana öyle bir şarkıcı getir ki, sesini ve şarkı sözlerini daha önce duymamış olayım, üzerime çöken karanlığı aydınlığa çevirsin,"** dedi. İshak'ın aklına hemen talebesi Ziryab geldi, tez elden onu bulup saraya getirdi. Ziryab Halife'nin huzuruna çıktı, hoş beşten sonra sıra şarkı söylemeye geldi ama İshak udunu dışarıda bırakmıştı. Hocası kendi udunu verdi ona, o istemedi, halifeye **"mümkünse kendi udumla çalıp söylemek istiyorum hünkarım"** dedi, Halife udunun farkını sordu, **"Onu kendim yaptım, hayatımda kendi şarkılarımı başkasının yaptığı alet eşliğinde söylemedim, kendi şarkılarımı kendi udumla söylemek istiyorum desturunuzla"** dedi. Halife izin verdi, Ziryab başlamadan önce, **"Halkın bildiğini biliyorum; fakat çoğu bildiğimi halk bilmiyor. Bana izin verirseniz size bu zamana kadar hiç**

kimsenin duymadığı şarkılar söyleyeceğim,” dedi ve çalıp söylemeye başladı. Halife neşelendi, Ziryab söyledi, Halife hüznünlendi, neşe kedere karıştı, halifenin ruhu kabardıkça kabardı, sıkıntılarını unuttu, ruhu coşkuyla doldu, kendini başka bir alemde buldu ve İshak’ı şimdiye kadar bu genci neden kendisinden sakladı diye azarladı. Musullu İshak o an bir hata yaptığını anladı, boynuz kulağı geçmişti, içine bir kıskançlık tortusu çöktü, **bu delikanlıyı derhal buradan uzaklaştırmalıydı. Talebesini çekti bir kenara, ona iki seçenek sundu. **Ya bu diyardan göçecek ya da burada kalıp yok olacak! Seçim Ziryab’ındı artık. Ziryab ikinci yolu seçti, udunu yanına alıp Belh yollarına düştü.****

Sürgün, sanki her büyük büyük sanatçının kaderidir dünya kurulu beri... Ona da sürgün yolları böyle göründü.

Halife Harun-u Raşit aniden ortalıktan kaybolan Ziryab’ı sordu İshak’a bir süre sonra. İshak, **“O çocuk deli, huzura geldi, çaldı söyledi, siz ona beklediği hediyeleri vermediniz diye küstü, bunu bir gurur meselesi yaptı, Bağdat’ı terk edip gitti” dedi.** Halife duyduklarına üzüldü. İshak, uydurduğu hikâyeyi anlatmaya devam etti:

“O çocuğun içine cin girmiş efendim. İçine girip onu zapt etmişler. Korkunç nöbetler geçiriyor. Müziğine cinlerin ilham verdiğini söyleyip duruyor, devamlı cinlerle sohbet ediyormuş. Sonra çok kibirli hünkarım, kendini dünyada biricik sanıyor. Şu anda nerede olduğunu bilmiyorum ama gittiğine şükretmeliyiz, uğursuzluk getirir.”

Aslında İshak’ın uydurduğu hikâyede bir doğruluk payı vardı. Zira İbn Hayyan’ın demesine göre, Ziryab’ın uykuya dalar dalmaz, cinler kendisine şarkı söylemeye başladığını söylediğini kaydeder. **Gecenin bir vakti uyanır, cinlerin ona söylediği melodileri tekrarlar, alelacele talebelerini toplar, onlara rüyasında duyduğu melodiyi öğretirdi.**

Evet bu bir tür delilikti, sanatkarlığın bir tür delilik olduğunu, kendisi de büyük bir sanatkar olan hocası İshak’tan daha iyi kim bilebilirdi ki. **Sonra hangi büyük sanatkarın kulağına cinler üflememiş ki?**

Yolculuk uzun sürdü. Yukarıda verdiğim güzergahı takip ederek Endülüs’e varmak istedi Ziryab. Tunus’tayken, Emevilerin İspanya’da yarattıkları görkemli medeniyetin ayak seslerini orada duymaya başladı, Ziryab o sesin ulaşması gereken ses olduğunu anladı. O sırada Kordoba hızla Bağdat’a rakip oluyordu. Ortaçağ karanlığında önünü bile görmeyen Avrupa’nın şehirlerinden birisi olan Kordoba kültürden bir mücevher gibi pırıl pırıl parlıyordu. Ziryab o mücevhere doğru yola çıktı. Endülüs Emiri El Hakam’a bir mektup yazarak müzik yeteneğini anlattı, kendisini kabul etmesini rica etti. Gelen cevapta Bağdat’tan gelen bu büyük yeteneği

Emir memnuniyetle kabul edecekti. Ziryab ve ailesi Cebelitarık Boğazı'nda onları Algeciras şehrine götürecek bir gemiye bindiler. Ziryab 822 yılında İspanya'ya vardı, karaya ayak basar basmaz Emir'in vefat haberini aldı, yıkıldı, Kuzey Afrika'ya dönmeye karar verdi. Ölen Melik'in yerine oğlu İkinci Abdurrahman geçmişti. Genç yaşta tahta çıkan yeni Emire, saray müzisyeni Yahudi Ebu el Nasır Mansur, Bağdat'tan buralara kadar gelmiş muazzam bir yetenek olan Ziryab'tan bahsedince, Emir onu hemen saraya getirmelerini emretti.

Ziryab Kordoba'ya, Emir'in sarayına gitti. 33 yaşındaki Emir, neredeyse Ziryab'la yaşitti. İkisi birbirini çok sevdi. Ziryab ayda 200 altın maaş, yılda iki defa 500'er altın ikramiye, kurban ve ramazan bayramlarında da bin altın ikramiye alacaktı. Kordoba'da bir kasır tahsis etti ona Emir, şehrin dışında da birkaç ev... Ziryab bir gecede İspanya'daki varlıklı Müslümanlar sınıfına dahil oldu.

Emir, Ziryab'taki cevheri görmüştü. Gözlerinden kıvılcım, ruhundan sanat fışkıran bu adam, bu "barbar" memlekete yepyeni bir kültür ve zarafet getirecekti.

Kordoba'da bir meydanda Ziryab anıtı...

Kordoba bundan böyle, iki medeniyet merkezi olan Bağdat ve Şam'la rekabet edecekti. Emir ve sülalesi zaten buraya Şam'dan sürgün edilerek gelmişlerdi, şimdi, her alanda bilim adamı, sanatçı ve alimleri buraya çekerek rakiplerine günlerini göstereceklerdi.

Emir Abdurrahman Ziryab'ın hünerini görmeden bir sezgiyle onu işe almıştı, Ziryab udunu eline alıp söylediğinde Emir, ne kadar isabetli bir iş yaptığını hemen anladı, sevinçten uçacak gibiydi, artık her anları beraber geçen iki yakın dosttular.

Ziryab'ın yeni görevi, bugünkü kültür bakanlığına denk gelen bir görevdi. İşe ilk olarak, sadece yüksek sınıftan insanların çocuklarını okuduğu değil, avamın yetenekli çocuklarının da eğitim görecekları bir konservatuvar açmak oldu, bu okul tarihin ilk müzik konservatuvarıdır. Sadece müzik öğretmiyor, darbuka, tambur, ney, tulum ve ud gibi

enstrümanların yapımını da öğretiyordu. Bağdat geleneği böylece Kordoba'ya taşınmıştı, Ziryab, yeni bir müzik geleneğinin kurucu babası olarak çalışmaya başladı.

Bugün Kuzey Afrika, Libya, Tunus ve Cezair'e özgü bir müzik olarak bilinen **"nuba"** veya **"nauba"** formunun kurallarını düzenledi. Nuba, kısa sürede İspanya'daki Hristiyanlar arasında da yaygınlaştı. Bağdat'tayken egemen müziğe çok hakim olduğundan, yaygın müzikler olan Arap, Kürt, Fars ve Hint formlarını da çok iyi biliyordu. Endülüs'e gelirken bu tarzların hepsini yanında getirmişti. Bulunduğu yerdeki yerel ezgileri, getirdikleriyle harmanladı.

Bu sırada uda beşinci teli ekledi. Bu yenilik alete daha büyük bir ifade inceliği ve daha geniş bir aralık kazandırdı ve böylece İspanyol gitarının da mucidi oldu. Bu gitarla yapılan ve günümüzde Flamenko müziğindeki tınların büyük bir kısmı bildiği Kürt müziğinde de vardı. Bu yeni müziğin icrası sırasında dinleyenler parmaklarıyla masaya vurarak alkış tutuyor, ayaklarını da serçe yere vurarak ritim tutuyorlar, icracı da ruhundan kopan şey neyse onun doğaçlamasını yapıyor. **Müziğe ilk buldukları isim Arapçada "fellaḥ menku(b)" oldu, bu terim toprakları elinden alınmış kızgın çiftçiler için kullanılıyordu, "fellaḥ menku" zamanla değişim geçirerek "Flamenko" halini aldı.**

Hakkında kitap yazmış olanlar, Ziryab'ın on bin kadar şarkıyı ezber bildiğini söylerler. İbn Hayyan'a göre o aynı zamanda çok iyi bir şair, bir astronomi ve coğrafya bilgini ve muhabbetine doyum olmaz bir sohbet adamıydı.

Bulduğu her fırsatta, Bağdat ve Şam'daki medeniyeti bu kıtaya getirmenin yollarından bahsetti herkese. Gün geçtikçe Endülüs'te namı büyüdü, namı büyüdükçe her tavsiyesi günümüzün deyimiyile "moda" haline gelmeye başladı. **Yeni fikirleri ufak ufak İspanya dışına çıkarak Fransa, Almanya ve Kuzey İtalya'ya ulaştı.**

Ziryab, sadece müzisyen değil aynı zamanda bir gastronomdu da. Ona göre iyi yemek yapmak iyi bir beste yapmakla eşdeğerdi. Kordoba'ya geldiğinde orada yerleşik bir sofrada adabı yoktu. Ne varsa masaya konuyor, elle yeniyordu. Ziryab işe masayla başladı, ona beyaz bir örtü serdi. O örtü sık sık yıkanacaktı. Temiz tutulacaktı. O zamana kadar insanlar karınları acıktığında öğüne bakmadan yerlerdi. **Ziryab bunu düzene soktu, sabah kahvaltısı, öğlen yemeği ve akşam yemeği geleneğini Avrupa'da başlattı.** Yemekleri de o sıraya soktu. **Önce çorba veya salata, arkasından ana yemek, sonra da tatlı yenecekti.** Su, şerbet ve şarap kristal bardaklarda içilecek, madeni veya ahşap kupalar rafa kalkacak, yemeklere baharat

girecek, yemek günübirlik pi ecek ve zinhar elle yenmeyecek, bunun için kendisinin tasarladığı  atal ve ka ık kullanılacaktı.

Bağdat ve  am'da bile duyulmamı  bu yenilikler kısa sürede benimsendi, önce zengin tüccarlar arasında, ardından da Hristiyan ve Yahudilere geçti, arkasından da köylülere sirayet etti. Bu gelenekler bir süre sonra bütün Avrupa'ya yayıldı.

Şimdi sıra kişisel bakım ve modaya gelmişti. Avrupa'da ilk di  macununu o zamanki içeriği bugün bilinmiyorsa da Ziryab geliştirdi. Sa  kesimini erkekler arasında yaygınla tırdı, yeni sa  kesim modellerini yarattı. Ziryab gelmeden önce soyluların ve saray mensuplarının kıyafetleri g l suyuyla yıkanıyordu, Ziryab tuz, su ve  i ek karışımından ilk çamaşır suyunu üretti.

Kadınlar için Emir'in sarayı Alkazar'ın yanında bir güzellik merkezi açtı. O zaman için cesur sayılabilecek sa  modelleri yarattı, dünyada ilk kez kadınlar ba larını kapatmadan kısa kesilmiş, ortadan ikiye ayrılmış sa  modelleriyle dolaşmaya ba ladı. Erkekler de her gün sakal tıra ı olacaklardı. Tırnak makası, t rp  ve sa  makası tasarladı. Kısa sürede tırnak bakımı, a dayla epilasyon ve sa  kesimi ahali arasında yaygınlaştı. Başka şehirlerden kadınlar akın akın bu güzellik salonuna gelmeye ba ladı. ** lk par  m laboratuvarını da o kurdu. Günümüzdeki epilasyonun mucidi de odur.** Tüy d k c lerin kullanımını kadınlara   retti. Yeni par  m ve kozmetik ürünleri yaptı. Yeniliklerin çoğu hemen benimsendi, Ziryab bir anlamda günümüzün ** sosyal medya fenomenleri ** gibi çalıştı, elini attığı her şey moda oldu.

Kıyafetleri de sezona göre giymek fikri ilk defa ondan  ıktı. Bahar aylarında kadın ve erkeklere parlak renklerdeki pamuklu, keten tunik, gömlek ve bluz giymeliydiler. Yazın beyaz giyilecekti. Havalar so udu unda, Ziryab End lis'te moda haline gelen, kenarları k rkl  uzun pelerinleri tavsiye etti.

Her tavsiyesi havada kapı ıldı.

Satran ı Avrupa'ya ilk defa o götürdü.

Emir  kinci Abdurrahman yaklaşık 852 yılında öldü. Onun can yolda ı, verdiği destekle bütün bu yaşama alışkanlıkları, anlamın, kültürün yaratıcısı olan Ziryab da be  sene sonra vefat etti.

Emir Abdurrahman ve Ziryab'ın vefatından sonra Kordoba bir kültür ve eğitim merkezi haline geldi. ** nsanlık ilk milenyumu geride bıraktığında Fransa,  ngiltere ve Avrupa'nın diğer memleketlerinde yüzlerce talebe bilim, tıp ve felsefe okumak üzere, Ziryab'ın kurduğu 600 bin ciltlik kütüphanesiyle meşhur Kordoba'ya akın akın gelmeye ba ladı.** Okuyup

memleketlerine geri döndüklerinde yanlarında sadece edindikleri bilgiler yoktu; aynı zamanda Ziryab denilen Musul'un bir köyünden çıkmış bir doğulu Müslüman dâhinin yarattığı sanat, müzik, mutfak, moda ve görgü kurallarından oluşan muazzam bir birikim de vardı. Bu birikim, günümüz Avrupa kültürünün temelini oluşturdu.

Böylece Avrupa'da erken Rönesans dönemi başladı.

Aradan neredeyse bin sene geçtikten sonra biz Müslümanlar, bütün o büyük yenilikleri, bunu yaratanın bizden birisi olduğundan bihaber, ona Batı uygarlığı adını vererek, birbirimizin kafasını gözünü yarararak memleketlerimize getirmeye çalıştık.

İşin garip yanı da bütün bu yeniliklere birilerinin “gavur icadı” diyerek karşı çıkmasıydı.

Bugün İspanya'da, özellikle Kordoba şehrinde adım atarsanız Ziryab'ın adına çarparsınız. Otellerden lokantalara, güzellik merkezlerinden okullara, kütüphanelerden kuaför salonlarına kadar adı her yerde yaşıyor. Şehrin tam ortasına muhteşem bir heykelini dikmişler. Bir sokağa da adını vermişler.

Bizde şimdiye kadar sadece Kürtçe çıkan bir müzik dergisinin adıydı “Ziryab”. Şimdi de “Anadolu Ateşi”nden çıkan bir mucidin yeni tasarladığı bir müzik aletine isim oldu.

Buna da şükür!

NOT: Bu yazıyı yazarken birçok kaynaktan yararlandım. Arapça ve Farsça konusunda dostum Vahdettin İnce'nin yardımlarını gördüm. Doç. Adnan Adıgüzel ile Esra Sınjar'ın birlikte yazdıkları, Yakın Doğu Üniv. İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi'nde 2016'da yayınlanmış olan “Geçmişten Günümüze Musikişinas Ziryab'ın Endülüs Kültür Hayatına ve Avrupa'ya Etkileri” başlıklı makale ile Mücahit Özden Hun'un Alter'den çıkan “Ziryab, Endülüs Güneşi” kitabından yararlandım. Google Çeviri yoluyla ulaştığım İspanyolca, Fransızca, İsveççe kaynaklar da cabası...

https://es.m.wikipedia.org/wiki/Archivo:Monumento_a_Ziryab_001.JPG